

„Wierzę, że celem jest wszechdoskonałość.
Przez wykonania stopniowe – po całość”.
Z poematu *Niewola* C. K. Norwida

DOI: [HTTP://DX.DOI.ORG./10.15633/9788374389327.01](http://dx.doi.org/10.15633/9788374389327.01)

Wprowadzenie

Piśmiennictwo na temat kontekstów funkcjonowania rodziny, począwszy od antycznych dramatów aż do publikacji ściśle naukowych, obejmuje ogromną liczbę opracowań. Wciąż aktualne są jednak pytania: ku czemu kształtuje rodzina? Jak rozumiemy człowieka w rodzinie? Zadaniem niniejszej publikacji jest przedstawienie zagadnień dotyczących jednego z istotnych kontekstów jej funkcjonowania – religijności. Uwzględnianie w życiu rodzinnym jej regulacyjnej funkcji wydaje się zasadne, zwłaszcza w obliczu niepokojących zjawisk współczesności, generowanych bądź przez samą rodzinę, bądź niszczących ją z zewnątrz, a wobec których staje ona często bezradna. Rodzina jako siedlisko powstania, rozwoju i dochodzenia człowieka do autonomii winna być nie tylko wspierana, ale i zorientowana, i umacniana.

Książka stanowi zbiór badań i refleksji, będących częściową prezentacją ponad siedmioletniej wymiany wieloaspektowego doświadczenia naukowego pomiędzy familiologami Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie a naukowcami innych polskich uniwersytetów, których prace wpisują się w obszar badań nad problematyką związków pomiędzy religijnością a życiem rodzinnym. W centrum zainteresowań znajdują się zagadnienia zorientowane wokół kwestii religijności jako doniosłego (choć

nieobligatoryjnego) aspektu życia rodzinnego, a ujmowanego tu jako kontrolowalne empirycznie zjawisko psychologiczne. Punktem wyjścia i jednocześnie inspiracją w dociekaniach jest myśl i dorobek prof. Czesława Walesy, jednego z najbardziej znaczących polskich autoritetów w dziedzinie psychologii rozwoju i psychologii rozwoju religijności.

Familiologia, jako dziedzina interdyscyplinarna, z konieczności musi scalać dorobek i paradygmaty innych nauk. W tym opracowaniu zawarte są prace z zakresu psychologii, filozofii i nauk o rodzinie, podejmujące wybrane zagadnienia w formie refleksji teoretycznych, doniesień z badań, a także w formie narracji autobiograficznej (świadczenie życia). Należy zaznaczyć, że wymogi podejść interdyscyplinarnych nie zwalniają z wymogów metodologicznych nauk szczegółowych. Każde z opracowań zachowuje więc swoistą dla siebie metodologię, co uwzględniono w układzie rozdziałów książki.

Jak wiadomo, dotychczasowe badania zależności pomiędzy religijnością a życiem rodzinnym koncentrują się wokół dwóch zasadniczych obszarów problemowych: rozwoju religijności w kontekście rodziny oraz wpływu religijności na rodzinę, a także wokół wynikających stąd zagadnień szczegółowych. Prezentowana monografia odnosi się do wybranych zagadnień z obu tych zakresów i wpisuje w nurt znajdujący punkty wspólne pomiędzy analizowanymi problemami. Tym, co łączy całość, jest podobna aksjologia i wynikająca z niej nieredukcyjna koncepcja człowieka, osadzona w założeniach antropologii chrześcijańskiej.

Książka składa się z trzech części. Część pierwszą, zawierającą empiryczne prace psychologiczne i zatytułowaną *Teorie i badania dotyczące religijności i rodziny*, otwiera obszerny artykuł Czesława Walesy pt. *Religijność jako rzeczywistość nieustannie tworzona i przetwarzająca*, stanowiący prezentację jego psychologicznej koncepcji rozwoju religijności. Tekst porządkuje główna problematyka zagadnienia: definicja i struktura religijności, jej periodyzacja w biegu życia, uwarunkowania i mechanizmy rozwoju, skuteczność

religijności oraz właściwe jej zjawiska. Dodatkowo przedstawiona zostaje metoda do badania religijności, skonstruowana na gruncie prezentowanej koncepcji. Dzięki syntetycznej i jednocześnie wyczerpującej treściowo formie artykuł stanowi bardzo wartościowe wprowadzenie w koncepcję Czesława Walesy. Następnie Wanda Zagórska i Aleksander Łączyński podejmują zagadnienie zależności pomiędzy zintegrowaniem osobowym a jakością religijności u młodych dorosłych. Ich szerokie badania osadzone są m.in. w poeriksonowskiej koncepcji integracji osobowej Wandy Zagórskiej. Uzyskane wyniki sugerują istnienie specyficznych zależności pomiędzy jakością życia religijnego a stopniem osobowej integracji. W kolejnym obszernym studium Ludwika Wojciechowska podejmuje problematykę duchowości, badając jej związki z subiektywnym dobrostanem osobowościowym, emocjonalnym i społecznym u osób dorosłych. Zaznacza przy tym, że niejednoznaczne ustalenia wynikające z dotychczas przeprowadzanych badań nad rolą duchowości w osiągnięciu optymalnego samopoczucia psychicznego wynikały z braków teoretycznych w operacjonalizacji uwzględnianych w tych badaniach zmiennych psychologicznych. Autorka, sięgając po uporządkowane teoretycznie koncepcje i metody, podkreśla, że w badaniu problematyki konieczne jest również uwzględnianie rozwojowych etapów dorosłości. Następnie Zbigniew Łoś prezentuje badania osób dorosłych, w których ustala funkcję i znaczenie ich relacji z rodzicami w okresie dzieciństwa oraz znaczenie doświadczeń z rówieśnikami i wybranych wymiarów osobowości dla kształtowania ich postaw wobec religii. W artykule zatytułowanym *Więź ze wspólnotą osób wierzących w okresie średniej i późnej dorosłości* Małgorzata Tatala podejmuje zagadnienie znaczenia więzi ze wspólnotą osób wierzących dla kształtowania się wzorców i ideałów osób w szczytowych okresach życia. W kolejnym opracowaniu Beata Kostrubiec-Wojtachnio analizuje zadania rozwojowe poszczególnych etapów życia małżeńskiego w kontekście rozwoju religijnego oraz wskazuje na możliwość zaistnienia nowych jakości w życiu

religijnym małżonków przy odpowiednim układzie zadań rozwojowych i nienormatywnych wydarzeń życia małżeńskiego. Część pierwszą zamyka artykuł Moniki Borowskiej podejmujący zagadnienie specyfiki religijności osób wierzących, żyjących jednocześnie w związkach niesakramentalnych. Stosując pierwotną wersję Kwestionariusza do Badania Religijności Czesława Walesy, ustaliła, że u osób wierzących świadoma decyzja o pozbawieniu się pełni życia religijnego wiąże się nie tyle z rezygnacją z wiary, co raczej z kształtowaniem swoistej religijności, wykazującej wyraźne, charakterystyczne dla badanych cechy.

Druą część to zbiór wybranych refleksji odnoszących się do różnych podejść w wyjaśnianiu człowieka jako takiego oraz człowieka jako uczestnika życia rodzinnego i religijnego. W artykule *Pomiędzy duchem, duszą a ciałem. Wokół antropologii integralnej Edyty Stein* o. Aleksander Posacki i Jolanta Kraśniewska podjęli się prezentacji antropologii integralnej w ujęciu Edyty Stein, gdzie podkreślają jej stanowisko wobec psychologii i nauk humanistycznych w odniesieniu do antropologii filozoficznej oraz filozofii chrześcijańskiej. Zagadnienia te wpisują się znacząco w funkcjonowanie rodziny, rozumianej jako dobrze ustrukturyzowany układ osób. Następnie Henryk Jarosiewicz przedstawia psychologiczną koncepcję zjawiska uczestnictwa, które traktuje jako warunek rozwoju osobowego. Tomasz Niemirowski w dwóch kolejnych artykułach najpierw wprowadza kategorie obrazu do definicji bytu ludzkiego i wyprowadza stąd wnioski dla różnych dziedzin nauk o człowieku, a następnie postuluje, by zasadę neutralności światopoglądowej terapeuty/pomagającego zastąpić zasadą odpowiedzialności.

Trzecią część książki w całości wypełnia świadectwo Profesora Czesława Walesy, będące formą narracji rozwojowej w odniesieniu do życia, religijności i wielkiego cierpienia jakich on i jego rodzina doświadczyli podczas sowieckiego zesłania. Opisane w świadectwie doświadczenia graniczne, a także postawa wobec nich osób dla niego znaczących, w refleksji Autora

traktowana jest dziś jako jedno z ważniejszych uwarunkowań kształtowania własnej religijności.

Dziękując Profesorowi za udostępnienie tego materiału, jednocześnie wyrażamy wdzięczność za dzielenie się wiedzą, cenne inspiracje i dotychczasową opiekę naukową nad podjętą współpracą międzyuczelnianą.

Dziękujemy również Autorom prezentowanych opracowań za twórczy wkład wniesiony w powstanie tej monografii.

Podsumowaniem całości jest filozoficzna dyskusja podejmowanych problemów, zorientowana wokół zagadnień antropologicznych, aksjologicznych i metodologicznych autorstwa o. Profesora Aleksandra Posackiego i Jolanty Kraśniewskiej.

Za udział w tym opracowaniu oraz za objęcie refleksją filozoficzną prezentowanych w tym tomie dociekań Ojcu Profesorowi Aleksandrowi Posackiemu wyrażamy szczególną wdzięczność.

Redaktorki